

Naročnina: Za tuzemstvo z dostavo mesečno Din 5, četrletno Din 15, polletno Din 30, celoletno Din 60; za inozemstvo Din 60 in poština posebej. — Oglasi po ceniku.

SOCIALIST

Izhaja vsak petek popoldne.
Nefrankirana in nepodpisana pisma se ne sprejemajo.
Sedež uredništva in uprave Ljubljana, Vidovdanska cesta šte. 2, pritličje.

Glasilo Socialistične Stranke Jugoslavije

Štev. 28.

V Ljubljani, dne 26. junija 1925.

III. Leto.

Gospodarsko posvetovanje.

Prihodnjo nedeljo 28. t. m. se bo vršilo v Ljubljani dvoje gospodarskih prireditev, ki pomenjata važen dogodek za cel delavski pokret Slovenije.

Dopoldne se bo vršil v dvorani mestnega magistrata občni zbor „Zveze gospodarskih zadrug za Slovenijo“. Popoldne ob 2. uri se bo pa vršil istotam sestanek, na katerega so vabljene poleg številnih zadrug gospodarskih organizacij, tudi delavske strokovne in kulturne organizacije.

Občni zbor Zveze gospodarskih zadrug je že sam na sebi važen dogodek na gospodarskem polju. Kakor je za vse strokovne organizacije vrhoven reprezentant in vodja Glavni radniški savez in kakor je glavno vodstvo političnih organizacij glavni odbor SSJ, tako je Zveza gospodarskih zadrug vrhovna združitev in reprezentanca vseh delavskih gospodarskih zadrug v Sloveniji.

„Zveza“ je bila ustanovljena takoj po vojni. Vanjo so pristopile vse takrat obstoječe delavske zadruge. Zadnja leta se je pa osnovalo še celo vrsto novih zadrug, tako da je danes včlanjenih v Zvezi 43 raznih delavskih konzumnih, produktivnih in denarnih zadrug v Sloveniji.

Zveza je včlanjena v zadrugni internacional v Londonu in je s tem predstavnicca celokupnega delavskega zadrugništva v Jugoslaviji. Zveza pripravlja tudi primerno reorganizacijo, da razširi svoje poslovanje preko cele države in postane s tem tudi dejansko vrhovna centrala vseh zadrugnih organizacij v državi.

Nedeljski občni zbor bo sklepal o bodočih smernicah gospodarskih organizacij. Iz vabila, ki so ga sprejele tudi strokovne in kulturne delavske organizacije je pa razvideti, da se gospodarske organizacije dovoljno zavedajo prednosti harmoničnega sodelovanja z ostalimi panogami delavskega pokreta.

Gospodarska posvetovanja, ki se bodo vršila v nedeljo popoldne ima-

jo pa v prvi vrsti namen določiti platformo za skupno delovanje vseh vrst delavskih institucij.

Dober razvoj zadrugništva je v veliki meri odvisen od davčne in kreditne politike države. Ni treba posebej utemeljevati, da davčna in kreditna politika naše države, zadrugstvu ni posebno naklonjena.

Že sam prometni davek je zadrugnim organizacijam težek balast, ki jim ubija skoraj sleherni možnost socialnega delovanja in jih daleč zapostavlja za privatno trgovino.

Zadruge, kot javne institucije, v katerih poslovanje imajo vpogled vsi njihovi člani, vodijo o svojem prometu javne račune in celo javno statistiko. Davčna oblast ima pri takem poslovanju lahek posej, da obdavči sleherni gram prodanega blaga s svojim prometnim davkom.

Nasproti temu pa privatna trgovina vseh teh statistik ne vodi in davčna oblast se zadovoljuje s povprečno napovedanim prometom. Tako se predpisuje privatni trgovini pavšalni prometni davek, ki znaša mnogokrat 10 krat manjšo obremenitev kakor oni, ki ga plačujejo zadruge, kot humanitarne institucije, ki ne zbirajo dobičkov, temveč imajo edini namen skupno nakupovati za svoje članstvo čim cenejše in solidnejše blago.

Mesto, da so tega davka popolnoma oproščene, kakor je to običaj v večini evropskih držav, so pa pri nas tembolj obdavčene, čim odkritosrčneje sestavljajo svoje bilance. Z drugimi besedami se pravi temu: naprtiti zadrugam za dobro delo hudo kazen!

Take in enake težkoče tarejo naše zadrugništvo, zato je velpomembno, da si zadrugništvo ob sodelovanju z ostalim delavskim pokretom izvojuje one pozicije, ki jih po drugih državah že ima. S tega vidika je tudi nedeljski sestanek važen korak, k zbolšanju današnjih razmer.

Pripravite se, da dostojno proslavimo zadrugni dan.

cialističnih strank sporazuma in ker ni mogel priti ne do enega, ne drugega, menda tudi avstrijska in nemška vlada nista bili voljni založiti dovolj denarnih sredstev za ogromne stroške konference, se je cela stvar razdrla.

Odbor jugoslovanske stranke tedaj v Trstu, odbral me je za delegata. Za konferenco sem se precej temeljito poučil iz že poprej nabranega gradiva, katero sem popolnil še na Dunaju iz takozvane vojne knjižnice, kamor sem potem zaupnika dobil pristop. Našel sem ondi za vojne v inozemstvu izdane brosure, razprave, časopise in poročila angleška, francoska in italijanska, katera je bila tajna avstrijska policija vtihotapila potom svojih poizvedovalcev v Parizu, Londonu in Rimu in drugod. Kolikor je bilo mogoče v kratki dobi mojega bivanja na Dunaju izvleči iz tega, je zadoščalo, da sem dobil vpogled v položaj.

Najzanimivejše zame so bile raztresene vesti o aprilskih privatnih konferencah med zastopniki vlad in predstavitelji odborov slovanskih narodnosti v Londonu.

Ugotovil sem približno to-le: Vlade sporazuma so bile spomlad 1. 1917. skoro obupale zlomiti

Fašistovski kongres.

Italijanska fašistična stranka je imela te dni svoj redni letni kongres. Da se je na tem kongresu veliko govorilo o zmagovitem in Italijo osrečujočem fašizmu, ni treba povedati. Vse bolj zanimiv je nagli, vedno brutalnejši preokret fašizma na desno. Še pred enim letom, so bili ljudje v fašistični stranki, ki so sanjarili celo o neki fašistični republiki in o neki fašistično sindikalistični zakonodaji, ki naj bi zagotovila delavcem del dobička pri podjetjih. Na tem kongresu so pa že soglasno kričali, da je fašistična stranka najbolj monarhistična, najbolj dinastična, najbolj nesocialna stranka, kar jih je kdaj bilo v Italiji. To je tudi točno. Le da bi morali v tem svojem iskrenem samoizpovedanju še korak dalje: priznati bi morali, da je fašistična stranka tudi najbolj brezglava stranka, kar jih je sploh na tem božjem svetu, da je ona le grda, svojevrstna reakcionarna metoda, brez cilja in brez programa, in da je taka stranka že zaradi tega brez bodočnosti.

Fašisti se seveda za take malenkosti ne brigajo; glavno je, da je oblast trdno v njihovih rokah. Da jim oblast ne uide, so pridno na delu, da popolnoma pofašistirajo izmučeno Italijo, ne samo politično, marveč tudi upravno. Sprejeli so zakon, po katerem ne more več biti v državni službi, niti na višjih, niti na nižjih mestih, kdor ni obenem član fašistične stranke.

Fašisti imajo sedaj večino v parlamentu, imajo svojega vojnega ministra — Mussolinija samega — in s tem takorekoč fašistirano vojsko, fašistizirali so sedaj tudi državno upravo, fašistizirali so glavne zakone, zlasti v pogledu tiskovne in zbrovalne svobode itd., — no, kaj pa sedaj? Pa ne da bi lepega dne zahtevali, da se mora vpisati v fašistično stranko tudi italijanski kralj?

Fašisti posnemajo povsem diktatorske vzore Rusije, pozabljajo pa, da služi diktatura v Rusiji in vso njeno revolucionarno delovanje gotovemu socialno revolucionarnemu točno opredeljenemu programu in

cilju, ki stremi za osvoboditvijo celega sveta, medtem ko služi diktatura v Italiji le nadvladi in premoči ene stranke, pravzaprav ene osebe, brez višjega cilja, v nasprotju z razvojem in napredkom sveta, ki se je doslej vendarle pomikalo naprej in ne nazaj. Kar delajo fašisti ni samo brezglavo in nelogično in nečloveško, je naravnost protinaturno. Fašizem je noč, brez zore, brez dneva.

Kaj še manjka fašizmu, sedaj, ko ima vse v svojih rokah? Tri male stvari: Idejnost, pristanek javnega mnenja, pa duh časa. In ker mu manjka to, mu manjka vse.

Nagli preokret fašizma na desno in njegovo še rapidnejše izživljenje so najsigurnejše znamenje njegovega bližajočega se izčrpanja.

Eden za vse, vsi za enega!

(ZADRUŽNI DAN 5. JULIJA.)

Kakor smo že poročali, se bo vršilo letošnje praznovanje zadrugnega dneva pod geslom: Eden za vse, vsi za enega!

Iz poročil, ki jih dobivamo iz raznih krajev, je razvidno, da so priprave za praznovanje zadrugnega dneva v polnem teku:

V LJUBLJANI

se je vršil pretekli četrtek sestanek zastopnikov zadrugnih, strokovnih, kulturnih in delavskih političnih organizacij, kjer se je sklenilo skupno praznovanje zadrugnega dneva. Podrobnosti bodo izšle na letaku in jih bomo objavili v prihodnji številki našega lista.

PREVALJE

Kakor izgleda po pripravah bodo koroške podružnice Konzumnega društva za Slovenijo tudi pri proslavi zadrugnega dneva odnesle prvenstvo.

Na proslavo se pripravljajo prav velikopotezno. Na predvečer zadrugnega dneva bodo lepo okrasili in razsvetlili zadrugne hiše in prodajalne.

Na zadrugni dan dopoldne ob 9. uri se bo vršil pred zadrugnim domom na Prevaljah velik zadrugni

LISTEK.

Stockholmska spomenica.

Spomladi 1. 1917. čutile so utrujenost vojujoče centralne države, a morda še bolj države sporazuma. Habsburžani so slutili, da se bliža njih zaslužena usoda, radi tega so iskali različna pota, da bi se približali državam sporazuma. Kot sredstvo naj bi bila med drugim služila socialdemokratska internacionala. Socialistične stranke romanskih in angleške organizacije so bile misli mirovne socialistične konference v Stockholmu nasprotne, nemška in avstrijska pa sta bili pripravljene posredovati, le da sta si hoteli zasigurati nekoliko vidnega uspeha. Stranka bi prišla po njem do velikega ugleda in konečno je bil mir želja vsega človeštva.

Pogajanja med voditelji strank in vladami so se vršila z vso previdnostjo. Bilo bi sedaj po vojni zanimivo izvedeti o tem kaj natančnejšega, a zdi se, da tudi avstrijska socialdemokratska stranka ne želi javnosti. Dr. Viktor Adler, glavni voditelj cele akcije, hotel je pač imeti od avstrijske vlade gotovih garancij za stranko, ter vsaj nekoliko sodelovanja so-

združene moči Nemčije in Avstrije, radi tega so jih hotele razcepiti ter razkrojiti Avstrijo, s pridobitvijo posameznih narodnostnih skupin, ki so stremele po svobodi: Poljakov, Čehov in Jugoslovenov. Sporazum je ponudil Poljakom Veliko Poljsko in Čehom Čehoslovaško. S Hrvati in Slovenci se italijanski zastopniki niso hoteli pogajati, ker so jih smatrali za nezanesljive in na poti svojim imperijalističnim težnjam. Italijani so priznali sebe vrednim le Srbe in pogajali so se Pašič, Orlando in Salandra. Sicer o strogo tajnih aprilskih londonskih konferencah ni bilo mogoče dognati polne vsebine ali toliko se mi je dalo sestaviti iz različnih poročil, da se je Pašič izrekel za polno desinteresacijo za Slovence in Hrvate in zastopal velesrbsko idejo, stremljenje Srbije po razširitvi na Banat in Solun, prepustivši Hrvate in Slovence njih usodi. Italijanska državnikarja pa sta temu nasprotno zatajevala vsako imperijalistično tendenco preko Adrije in povdarjala le željo Italije zasigurati si nacionalne meje v Primorju.

Ker sem bil še izza časa svojega političnega delovanja na Goriškem vedno prijazen sprejet od bivšega namestnika princa Hohenlohe sem

tudi izvedel, da bi avstrijska vlada rada videla uspeh konference, izvedel pa tudi, da je avstrijska vlada takoj, ko je izvedela o londonski konferenci Poljakom, Čehom in Slovincem ponudila v okvirju lastne države samoupravne državne skupine. Razumel sem tako prosto agitacijo na Slovenskem od maja 1917 naprej za jugoslovansko idejo.

Čutil sem dolžnost, da sem obvestil v aprilskih konferencah istrskega poslanca dr. Laginja in takratnega skromnega tajnika dr. Koroščevega parlamentarnega kluba na Dunaju dr. Gregorja Zerjava. Dr. Laginja je bil docela siguren svoje stvari in je vzel vest glede pogajanja med Italijo in Srbijo skoraj malomarno na znanje; kaj je dr. Zerjav sporočil klubu ne vem. Gotov sem, da se ni storilo ničesar, ter se je tako že aprila 1917 zapečatila usoda slovenskega Primorja.

Radi nastopa na konferenci v Stockholmu sem se spravil v sklad s sodr. Pittonijem za Italijane in sodr. Grigorovicijem za rumunsko socialdemokratsko stranko, ter smo sklenili, da ostanemo pri meritornem vprašanju, ali gremo v Stockholm ali ne, solidarni, edini smo bili v tem,

shod in po shodu slavnostna otvoritev **zadružne razstave** v zadružnem domu.

Razstava bo sicer v naglici prirejena, vendar se bodo videle prav zanimive stvari. Kar je pa glavno, je napravljen začetek, ki je pri vsaki stvari težak, kasneje ko bodo razstave skrbnejše sestavljene, bodo pa mnogo pripomogle za povzdigo zadružne ideje.

NA LEŠAH

se bo vršilo zadružno predavanje popoldne v rudniški restavraciji.

PTUJ.

V soboto pred zadružnim dnevom se bo okinčala prodajalna z zelenjem in rdečimi zastavicami.

Slavnostni shod se bo vršil na zadružni dan ob 10. uri dopoldne v gostilni „pri Pošti“. — Popoldne izlet na posestvo zadružnika Segule, kjer se bo vršila prosta zabava. Odbor podružnice Konz. društva za Slovenijo je sklenil razviti za proslavo čim živahnejšo agitacijo, pri delu mu pomagajo tudi politična, strokovna in druga društva.

TRŽIČ.

Na predvečer bodo dekorirali prodajalno in izložbe in razsvetlili delavski dom.

Naslednji dan ob 9. uri slavnostni shod v delavskem domu in obhod z napisnimi tablami.

Popoldne skupni izlet v prosto naravo. — Pri proslavi sodelujejo poleg podružnice Konz. društva za Slov. tudi ostale proletarske organizacije.

JESENICE — SAVA.

Priprave za praznovanje zadružnega dneva so v polnem teku. Razume se, da bodo prodajalne že na prejšnji dan lepo okrašene z zelenjem in zastavicami.

Na zadružni dan dopoldne ob 9. uri bo javni zadružni shod z dnevnim redom: Mednarodni zadružni dan. Popoldne izlet v naravo, kjer bo zopet kratko predavanje. Pri pro-

slavi sodelujejo vse proletarske organizacije, za shod in za popoldanski izlet bo naprošena za sodelovanje tudi delavstvu dobro poznana kovinarska godba.

PRAGERSKO.

Krajevni odbor Konz. društva za Slov. je sklenil proslaviti zadružni dan na sledeči način:

Prodajalna in izložbe se bodo lepo okrasile. Slavnostni shod se bo vršil ob 10. uri dopoldne pred zadružno prodajalno. V slučaju slabega vremena pa pri g. Oprauš.

Vsled pomanjkanja prostora ne moremo priobčiti vseh poročil v današnji številki, temveč jih bomo priobčili v prihodnji.

Iz vseh poročil je pa razvideti, da bo letošnji zadružni dan lepa manifestacija zadružne misli.

Krajevni odbor Konz. društva za Slovenijo, podr. Prevalje proslavi zadružni dan 5. julija na sledeči način: Dopoldan: 1. Ob 9. uri zadružni shod pred zadružnim domom na Prevaljah. 2. Slavnostna otvoritev zadružne razstave v zadružnem domu. Popoldan: 1. Zadružno predavanje v rudniški restavraciji na Lešah. — Vse zadruge, katere so bile pisмено naprošene, za sodelovanje, ponovno prosimo, da nam najkasneje do 30. t. m. odgovore dali bodo poslale zaprosene podatke ter iste naj nam pošljejo najkasneje do 3. julija t. l. Vse one zadruge, ki pa niso dobile pismenega vabila, naj nam oprostite in jih tem potom vabimo, naj tudi one pošljejo svoje proizjede, članske statistike, izvlečke iz poslovnih knjig in sploh vse kar bi utegnili zanimati naše zadrugarje. Razstava bo sicer skromna, a vendar korak naprej za naše še mlado zadružništvo. Ta razstava bo čisto gotovo trpela na velikem pomanjkanju podatkov, a upamo da ne bo zadnja in da bo prihodnja mnogo boljša.

Razstavniki odbora.

Politične vesti.

Avstrijski problemi in avstrijske metode.

Vprašanje politične in gospodarske konsolidacije in podonavskih državah stopa bolj in bolj v ospredje. V Avstriji se priključitveno gibanje k Nemčiji postruje in intenzificira. Da niso po sredi samo gospodarski razlogi, je jasno; nemški nacionalizem izrablja pač tudi težki položaj avstrijske republike v svoje namene. Vendar ne morejo zaradi tega takozvane nasledstvene države meni nič tebi nič preko tega problema, zlasti, ker se ga s-samo kategorično prepovedjo priključitve ne more spra-

viti s sveta. V zvezi z vprašanjem Avstrije je pa še nebroj drugih nič manj nevarnih in težkih zadev, ki tangirajo več ali manj skoro vse države na tem ozemlju. Da se ravno Češkoslovaška najživahneje interesira za vse te probleme, je naravno. Saj je njen položaj baš vsled teh razmer zelo kritičen. Izgleda, da je češka prevzela inicijativo za neko trajnejšo ureditev gospodarskih in drugih odnošajev na omenjenem ozemlju ter v to svrhu stopila v razgovore tudi s Poljsko. Kako naj bi se stvar uredila, da bi bil volk sit in koza cela, še ni natančno znano.

da se od nemške in avstrijske vlade ne bomo dajali zlorabiti.

Sestanek delegatov vseh avstrijskih socijaldemokratskih sekcij, katerega je sklicala nemška centrala, ni mogel priti do enotnega mišljenja, ker se Poljaki sploh niso udeležili. Čehi pa so zavzeli svoje separatistično stališče, vsled tega smo se konečno brez rezultata razšli. Konferenca v Stockholmu je padla v vodo in moja spomenica ni prišla do uporabe. Ker jo pa smatram za dovolj zanimivo, dajem jo uredništvu „Socialista“ na razpolago. Marsikatera predvidena stvar se je že izpolnila ali pa se še izpolni.

Dr. H. Tuma.

Izvajanja delegacije jugoslov. socijaldemokratske stranke za razprave na mirovnem kongresu v Stockholmu.

Jugoslovanska socijaldemokratska stranka zastopa interese slovenskega, hrvaškega in srbskega proletarijata v avstrijskih provincah Koroško, Štajersko, Kranjsko, Goriško, Trst, Istra in Dalmacija s skupnim prebivalstvom 2¼ miliona duš.

Stranka stoji odločno na stališču razrednega boja in skupne avstrijske organizacije po Hainburškem programu. Kot taka obinja vsako vojno za raztezanje nacionalne, gospodarske ali politične moči in priznava le boj za svobodo in samoodločbo proletarijata, to pa z vso odločnostjo in z vsemi sredstvi, brez ozira na verstvo, narodnost in druge ideologije.

Iz tega stališča presoja vojno 1914 ter iz nje nastajajoča mirovna vprašanja.

Jugoslovanska stranka sprejema geslo ruske revolucionarne delavske stranke: „Mir brez aneksij in kontribucij — samoodločba narodov.“ V prvem delu tega gesla vidi edino garancijo miru brez odloga in dolgotrajnih pogajanj, v drugem delu garancijo za podlago trajnega miru in istočasno politični program internacionalne socialne demokracije vseh dežel. Jugoslovanska stranka tolmači geslo: brez aneksij in kontribucij po jasnem besedilu v smislu ruskih delavskih-vojaških sovjetov, t. j. mir po „status quo ante bellum“. Mir bodi izrecna manifestacija, da vojna in nasilje med modernimi državami ni več sredstvo, da se odlo-

Vemo le, da gre češkemu zunanjemu ministru delo težko iz rok in da se je zaradi teh in enakih reči precej zameril svojim sodržavljanom in drugim. Po zadnjih vesteh je menda ponudil demisijo. S tem seveda ni rešil ničesar. Vendar pričajo ravno te vesti, kako neprijetni so ti posli. Saj so tudi ti problemi taki, da jih nobena ministrska ženjalnost ne more zlepa odpraviti, zlasti če se sodi o njih tako, kakor se sodi. Avstrija je razpadla, ostali so pa avstrijski problemi, in kar je najhujše, tudi avstrijske metode reševanja.

Madžari za Habsburžane.

Madžarski aristokraciji se toži po Habsburški dinastiji. Že ve zakaj. So bili pač lepi časi takrat, ko so kralj in njegovi plemiči z združenimi močmi pljačkali in pošiljali v krvavo vojno svoje presrečne narode. Takrat je moč svetoštetfanske krone segala preko Madžarske in Hrvaške do Reke; pa tudi na Dunaju je bilo takrat za madžarske grofe kaj prijetno življenje. Ja, to so bili lepi časi. In gospodje grofje mislijo, da jih priključijo spet nazaj, če posade znova na madžarski prestol najstarejšega sina blagopokojnega avstrijskega kralja, Otona I. Zato so te dni sklicali madžarski legitimisti demonstrativno zborovanje v Komornu, na katerem so se producirale s svojimi znamenitimi govorancami vse znane politične veličine iz prejšnjih Avstro-ogrskih časov, od grofa Aponyja do grofa Andrassyja. Značilno je ipak, da je Aponyj trdil, da prava, na ljudskem soglasju zgrajena monarhija, ni nasprotnica demokracije, nasprotno, da se more uprav s pomočjo demokracije ojačiti. S temi besedami je hotel Aponyj povedati gospodu Hortyju, da niso njegove nasilne metode vseč niti njemu, staremu monarhistu. Sploh je imelo to zborovanje tudi prozoren demonstrativen značaj proti Hortyju in njegovim pretorijancem.

Kriza v francoski vladi.

Že zadnjič smo pisali, da je francoska vlada vsled njene finančne politike in vojne v Maroku, prišla v zelo težek položaj, in da so socialisti vsled Painlevéjega prekreta na desno primorani revidirati svoje stališče napram njej. Socialistična stranka je medtem res pozvala svoje organizacije, da se o tem izjavijo. Predlog sođr. Comper-Morela, da se vladi odpove podpora socialističnih poslancev, je bil sprejet s večino glasov. Socialisti so sklenili pustiti vlado gospoda Painlevéja svoji usodi tudi zato, ker se on pod pritiskom svojega finančnega ministra brani uvedbe davka na kapital, kakor to zahtevajo socialisti. Francoski frank je namreč v zadnjem času precej padel. Socialisti so mnenja, da bi mogle francoske finan-

ce priti v stalen položaj, če se uravnoteži državno bilanco, kar bi se lahko doseglo s tem, da obdavči veliki kapital. Caileaux pa meni, da bi to obdavčenje še bolj oslabilo franc. frank, verjetneje je pa, da se proti vi obdavčenju, ker se noče zameriti velikemu kapitalu in njegovim strankam. S tem, da so socialisti odpovedali podporo vladi, je izgubila Painlevéjeva vlada večino v parlamentu. Ali bo podala demisijo, ali pa skušala pridobiti zase glasove desnice, ki je bila dosedaj v opoziciji, to se bo pokazalo v bližnjih dneh. Dejstvo, da je desnica zadnje čase nekoliko preveč hvalila to vlado, ki jo je prej srdito napadala, ne izključuje te poslednje možnosti. Jasno je pa že sedaj, da igra v Painlevéjevi vladi finančni minister Caileaux, ki je mož velike energije in sposobnosti, prominentno vlogo. Njemu gre menda bolj za glasove centru in nekaterih skupin desnice, kakor pa za glasove levice. S tem sklepom francoskih sodrugov se je vsekakor otvorila na Francoskem doba prav resne vladne krize. Na stvar se še povrnemo.

Dinar, lire, franki in šterlingi.

Dinar raste, lira pada. Angleški funti šterlingi rastejo, belgijski franki tudi. Francoski franki pa kolebajo. Eni so zadovoljni, drugi pa jadicujejo. Tistim, ki gre pšenica v klasje, pravijo, da je naraščanje njihove valute v redu, tisti, ki so oškodovani, pa pravijo, da ni to oslabljenje njihovega denarja opravičeno, ker da tudi pri njih gre pšenica v klasje. Ne eni ne drugi pa ne povedo, da je eden glavnih vzrokov tega večnega nereda v valuti, kapitalistična in bankarska špekulacija in sploh ves sedanji gospodarski sistem. Če bi mogli to povedati, bi najbrže zaprli vse borze in ubili vsako špekulacijo in odstranili še marsikaj drugega. Ker pa tega ne morejo in nočejo storiti, zato tudi tega ne povedo.

V spomin Matteottiju.

(I. I.) V večni spomin na Giacomo Matteottija, kojega obletnico mučeniške smrti je ravnokar praznoval svetovni proletarijat, bodo ustanovili znanstveni institut za študiranje proletarskega gibanja, ki bo nosil naslov „Istituto Matteotti“. Inicijativa je izšla od cele vrste znanih osebnosti, ki zastopajo vse smeri socialističnega in strokovnega gibanja Italije. Med njimi se nahajajo sodrugi Turati, d' Aragona, Sacerdote, Labriola itd.

V pozivu, katerega so izdali povodom obletnice umora Matteottija za to ustanovo, se glasi:

„Medtem, ko traja še vedno zlo in sramota režima, ki je za umor v pol-

Z rabo „Neosan“ kreme se trpežnost obutve znatno poveča.

čiji kakršnekoli bodi zahteve moči in prava med narodi.

Jugoslovanska stranka s tem nikakor še neče obiti vprašanja po vzrokih vojne in krivde. Ako se pribije geslo brez aneksij in kontribucij postane rešitev vprašanja po vzrokih in krivdi važno za drugi del mirovne formule: samoodločba narodov. Preiskava vzrokov vojne in krivde naj ravno pokaže, da je vojna nujna posledica organizacij razrednih držav in da morajo odgovarjati za krivdo vojne oni predstavitelji teh organizacij, kateri so v zavesti narodnega gospodstva in v svrhu njega vzdrževanja vojno hotele, pripravljale in izvedle. Vzroki se morejo odpraviti ter krivda osvetiti le z premaganjem razrednih držav, z obnovitvijo v države kulture in blaginje potom samoodločbe narodov ter z odstranitvijo onih slojev v posameznih narodih, kateri smatrajo vodstvo države in narodov kot njih prirojena predpravica.

Samoodločba predpolaga osebnost sposobno volje in dejanja, torej državo. Med narodi moramo tedaj razumeti državne narode. Po mirovni formuli bi torej prihajale v poštev le države in njih dosedanji ofi-

cijelni zastopniki, kajti le države so opredeljene osebnosti, ki morejo sklepati pogodbe. Današnje države pa so historični produkti pod in nadredja narodov.

Pojmi narod in narodnost in ljudstvo so se doslej po različnih državah v praksi in v vedi različno razlagali. V enotnih državah Anglije, Francije in Italije razume se pod narodom državno ljudstvo t. j. skupnost prebivalstva ne glede na jezik in posebni značaj. Temu nasproti pa narodnostne države imenujejo to skupnost državno ljudstvo, dočim narod oni kolektivni individuom, katerega tvori skupna kultura in posebnost z zavestjo enotnih političnih ciljev pred vsem stremljenje po neodvisnosti in stvoritvi lastne države, nacionaliteto pa zavestno kulturno enoto.

„Nationalité c'est un groupement rationnel des êtres humains suivant traditions, tendances et idéals de la vie“ De Morgan. Essai sur les Nationalités. Paris 1917. — Nation is an political term, people organised in Staate, nationality a people not organised in Staate, as an aspiration toward united national existence. A Nation that depends on a Staate is

ni meri odgovoren, nameravajo preostali delavci in prosti duhovi Italije ime in delo socialističnega mučenika, ki simbolizira vse padle in mučenike te žalostne epohe v taki obliki počastiti, ki bo njega vredna.

Glavno načelo dela Giacomo Matteottija je bilo, da se ni nikdar posluževal v brambi delavskega razreda in razširjanja socialistične vede prazne retorike, ampak je temeljilo njegovo delo na dejstvih, dokumentih in opazovanjih. To delo naj se sedaj nadaljuje.

Društvo, ki naj tvori materialno podlago za ta novi institut, bo v juniju ustanovljeno.

Za organizacijo črnih delavcev.

(I. I.) Kakor poroča ameriški socialistični tednik „New Leader“, se je pred kratkim obdržala v New Yorku konferenca ob sodelovanju ameriške strokovne zveze. Konferenca se je bavila s vprašanjem organiziranja črncev. Na podlagi zaključka konference se je ustanovil „Strokovni komite za organizacijo črncev“, ki bo imel nalogo širiti med črnice smisel za organizacijo.

Švicarska stranka in internacionala.

(I. I.) Izvrševalni odbor socialno-demokratske stranke v Švici je sklenil, da se o priključitvi stranke k socialistični delavski internacionali ne bo razpravljalo na letošnjem kongresu. S tem je vprašanje pristopa švicarske stranke k SDI znova stavljeno z dnevnega reda.

Švicarska socialna-demokracija je kakor znano edina stranka, ki je bila na kongresu v Hamburgu zastopana pa ni izvršila pristopa k SDI. Švica je edina dežela v kateri nima SDI nikake sekcije.

Gospodarska kriza na Angleškem.

V Angliji vlada že nekaj let huda brezposelnost. Ta brezposelnost se je zlasti v zadnjem času hudo podostrila. Vodijo se tudi velika mezna gibanja. Lastniki rudnikov so vrh tega te dni sklenili, odpovedati v kratkem delo večini zaposlenih rudarjev. Če se ta sklep v resnici izvede, bo v tem letu brezposelnost na Angleškem tako velika, kakor ni bila še nikoli. Tudi se lansirajo vesti, da namerava angleška vlada uvesti zaščitno carino na produkte angleške industrije, da se tako izogne preteči še hujši krizi v angleškem gospodarstvu.

STOCKHOLMSKA SPOMENICA.

Z današnje številko pričenjamo objavljati velevažen zgodovinski material o političnih razmerah med vojno in o stališču naše stranke glede vojne in miru.

Material je skrbno zbral s. dr. H. Tuma, ter ga dal na razpolago našemu uredništvu, za kar se mu na

tem mestu najpriskrnejšje zahvaljujemo.

Ker bo ta popis dvignil marsikatero tajno zagrinjalo, opozarjamo naše čitatelje, naj zainteresirajo za stvar čim širši krog svojih prijateljev in znancev.

Uredništvo.

Bivša občinska kluba SSJ in NDS sklicujeta za nedeljo 28. junija ob 10. uri dop. v dvorano Mestnega doma JAVNI PROTESTNI SHOD

proti gaženju občinske avtonomije; proti zavlačevanju občinskih volitev in z zahtevo, da se vrše volitve na nedeljo, da se delavstvu omogoči udeležitev na volitvah.

Udeležite se protestnega shoda v polnem številu!

STROKOVNO GIBANJE.

Strokovno gibanje v Avstriji v letu 1924.

(I. G. B.) V letu 1924 je število članstva nazadovalo. Članstvo se je zmanjšalo za 68.765. Koncem leta 1923 je znašalo 896.763. Porazdeljeno je bilo na 47 zvez in 8 lokalnih društev s 3372 podružnicami, medtem ko je koncem l. 1924. bilo 828.080 članov v 45 zvezah in 4 lokalnih društvih s 3119 podružnicami. Število članstva je padlo za 7.65 odstotkov. Od 53 organizacij jih je 21, pri katerih je število članstva naraslo, pri 32 pa padlo. Vzroki so iskati v propadanju gospodarskega življenja v republiki in na krizo, v kateri se nahaja industrija. Kot dokaz naj navedemo veliko število brezposelnih, katerih je bilo koncem l. 1924. v državi, ki šteje 6.5 milijonov prebivalcev 183.771.

Od 100 članov strokovnih organizacij je bilo 76.94 mož in 23.06 žen.

Skupni dohodki vseh strokovnih organizacij so znašali skoro 15 milijonov šilingov (1 šiling 10 tisoč avstrijskih kron). Ta vsota znači kljub gospodarski krizi in pa zmanjšanju števila članstva porast za skoro polovico napram dohodkom v lanskem letu. Približno 70 odstotkov dohodkov je bilo izdanih. Med izdatki zavzema brezposelna podpora največje postavke.

Skupno premoženje avstrijskih strokovnih organizacij znaša koncem l. 1924. 8 milijonov in 100 tisoč šilingov.

Strokovni tisk je izdatno napredoval. V l. 1924. je izšel v nakladi 903.250 izvodov. Od 54 strokovnih listov izhajajo 4 tedensko, 6 14-dnevno, 18 2 krat mesečno, 21 1 krat mesečno in 5 v daljših periodah.

DOPISI.

Trbovlje. Že dolgo se nismo nič oglašili v našem časopisu, tako da bodo mogoče naše organizacije in

njih člani mislili, bogve kako lahko stališče da imamo v naših bojih napram nasprotnikom. In vendar ni tako. Ako omenim samo naše kaplančke, kako postopajo z našimi otroci, ki so pri „Svobodi“ v šoli, in izrabljajo šolo v svoje strankarske namene. V nedeljo, dne 17. majnika je napravila „Svoboda“ z vsemi svojimi člani in naraščajem celodnevni izlet v Zagorje k otvoritvi tamošnjega združnega doma. To pa gospodu kaplančku na Vodenski šoli ni bilo po volji, da mi vzgajamo našo mladino v naravi in v soc. smislu, kar je klerikom največji trn v peti, se je v svoji sveti jezi tako daleč spozabil, da je vse one dekleta, ki so pri naraščaju „Svobode“ kaznoval s tem, da jih je eno uro zaprl v šoli, z motivacijo, da niso bile na omenjeno nedeljo pri maši. Mi tem potom vprašamo -g. božje namestnike, s katerim zakonom in od kdaj imajo katehetje pravico vmešavati se v stvari, ki se gode izven šole. Kaj poreče k temu kraj. šolski svet? Dobro se zavedamo, da Vas boli, ko prihaja v Svobodo mladina kar trumoma, vaše vrste so pa od dneva do dneva redkejše. Kljub vsemu terorju, ki ga izvajate nad našo mladino v šoli in na prižnici, kakor tudi v spovednici, prodira v mlada srca duh spoznanja in odpora proti politikujoči duhovščini.

Mežica. V nedeljo 21. julija se je vršil tukaj ustanovni občni zbor kraj. org. SSJ, ki je lepo uspel. O pomenu organizacije in socializma je poročal sodr. Čebašek Franc. Po referatu so se vršile volitve odbora. V pondeljek se je vršila prva seja na kateri so bili izvoljeni za: predsednika sodr. Logar Peter, podpredsednika s. Jerab Franc, tajnik s. Čebašek Franc, blagajnik s. Pögorevčnik Franc, namest. s. Lesnik Rudolf, rač. pregl. ss. Kasnik Leonard, Veidl Jožef, Reš Ferdo. Odbor: ss. Gostečnik Florijan, Pikov Franc, Pikalc Ivan. Sodr. Logar in sodr. Čebašek sta h koncu seje pozvala funkcionarje naj se zaveda-

jo svoje dolžnosti, naj gredo na delo za razmah socializma.

Iz seje celjskega občinskega sveta.

Pod predsedstvom župana dr. Hrašovca se je vršila tajna seja, koje prvi del je bil mestoma zelo živahen. Šlo se je za personalno poročilo, ki ga je podal g. prof. Mravljak. Sedanja večina, ki ima naslov N. B. si je vzela za princip, da izrablja sedanjo krizo na ta način, da meče, z izgovorom, da je potreba štediti, na cesto delavce in nameščence, ki so skozi celo vrsto let zvesto služili mestu. Zaman so bili vsi ugovori in protipredlogi soc. občinskega odbornika s. Korena. Enoten odgovor koaliranih meščanskih strank je bil, da morajo štediti. To štedenje morajo seveda plačati delavci in nameščenci, ki so bili po 20 let v mestni službi s brezposelnostjo na stara leta. Poznamo njihovo taktiko sedaj, ko je delavec izčrpan in izmognan, pa hajd za plačilo na cesto. Na drugi strani se pa mnogo zapralja in so vsi gospodje edini, da je to potrebno. Na vsak opomin in ugovor odmeva: „Mi smo večina in mi odločujemo.“ Delavstvo se je skrčilo na skrajni minimum. Sedaj pridejo na vrsto njim neljubi nameščenci. V mestni klavnici je bila nastavljena za knjigovodkinjo gđc. Dramšekova. Ona je l. 1923. sama odpovedala službo, ker si je zasigurala kot slovenska korespondentinja boljše mesto. Takrat se ji je plačo povišalo, če odpoved prekliče. Sedaj pa ko je zaprosila za povišanje plače, medtem so bile povišane plače vsem drugim, se ji je pa služba enostavno odpovedala. Proti takšnemu reakcionarne postopanju z mestnimi uslužbenici je nastopil s. Koren. Med njegovim govorom je napravil laži nar. socialist dr. Dobovišek medklic, ta je nemčurka, zato mora iz službe. S. Koren ga nato vpraša: Ali je to Vaš socialistični program? Vi, ki sami ne znate dobro slovensko, akoravno ste jezični doktor! Ona je pošteno dekle, ki vzdržuje s svojo plačo

VSE ZAHTEVA DOBRO ZLATOROG MILO!

mistaking an organism for the life and soul of that organism. „Nations make Staates not States nations.“ J. Holland Rose. — Nationality as a faktor in modern History. London 1916.“ (Narodnost je racijonelna skupina človeških bitij z enotno tradicijo, stremljenjem in življenskim idealom. — Narod je političen izraz t. j. ljudstvo organizirano v državi, narodnost pa je ljudstvo neorganizirano v državi s stremljenjem proti enotni narodni eksistenci. Narod, ki je odvisen od države je nesposoben za življenje in dušo tega organizma. Narodi delajo države, ne države narodov.)

Potentakem so Avstrijci državno ljudstvo sestavljeno iz različnih narodov in narodnosti. Poljaki, Čehi, Hrvati so narodi, Malorusi, Slovaki in Slovenci so samo narodnosti.

Narodna država je država, katero tvori enotni narod, narodnostna država pa je skupljenost narodov in narodnosti.

Današnje države so razredne države. Zgodovinski so se stvorile kot države nasilja po vojni in zmagi enega naroda nad drugim in so organizacije zmagovalca v svrhu gospodovanja in izkoriščanja premaganca ter intenzivnejšega lastnega razvo-

ja. S stopitvijo kultur so: Romani, Angleži in Nemci postali iz držav nasilja enotne narodne države, kjer pa so posamezne kulture premagancev ostale poleg one zmagovalcev, so narodnostne države: Avstrija in Rusija. S stopitvijo kulture v narodni državi ob pod- in nadredju slojev, nastala je čista razredna država. V narodnostni državi pa je država nasilja ostala poleg razredne države: Avstrija-Ogrska. Gonilne sile v razredni državi so pred vsem gospodarski boji, zaradi tega so v narodnih državah strankarska stremljenja enotna, v narodnostnih državah pa gre v prvi vrsti boj politično in kulturno izžemanih proti gospodujočemu narodu, radi tega je razdrto strankarsko življenje. „Stvoritev novih narodnih držav iz obstoječih narodnosti pa je mogoča le potom nasilja. Zaradi tega internacionalna socialdemokracija po načelu samoodločbe ne more delati sklepa, da je nacionalna država edina oblika, ki jo udejejuje. Ne le v praktičnem udejejevanju, ampak tudi kot programna točka se ne more obiti v gotovih razmerah poleg nacionalne države tudi samostojna nacionalna avtonomija, v okviru narodne države. Po drugi strani imelo se bo opra-

viti tudi v narodnih državah še dolgo z jezikovnimi otoki narodnostnih manjšin, katere se mora ščititi proti narodnemu posiljevanju.“ Karl Kautzky.

Niti v čisti razredni narodni državi, še manj pa v narodnostni državi, moremo govoriti o samoodločbi narodov. V vseh vojujočih državah izvzemši Ruske ima danes odločujoči glas meščanska večina in ta predstavlja stranko, ki naj sklepa pogodbo in mir. V narodnostnih državah pa tvori stranka, ki bo sklepala pogodbo in mir, gospodujoči narod. V Nemčiji nastopa odločilno pruski junker v zvezi s težko industrijo, v Avstro-ogrski pa reakcionarna visoka aristokracija s šovinistično vzgojenim meščanstvom. Samoodločba narodov tedaj bo edino le mogoča šele po osvojitvi državne moči t. j. po premaganju razredne in nasilne države potom internacionalnega delavstva.

Predpogoj samoodločbe narodov je torej obstoj internacionalne zveze bojujočega se delavstva vseh dežel sveta, katera bi bila usposobljena svojo voljo uveljaviti v posameznih državah. „Mir, ki je mogoč, more priti na svet le kot sočni plod nove internacionalne socializma. Inter-

nacionala po svoji obliki pred vojno ni bila načelo akcije, ampak le enakomerni ubor enakega načelnega orijentiranja potom medsebojnih dogovorov in občil sklepov. V sled vojne se ni podrla internacionala, ampak oskudnost internacionala. Dejstvo je, da je internacionala obstojala le kot želja, ne kot dejstvo. Socializem ne zasleduje samo namenov v okviru države, marveč preustrojitev meščanskega reda. Torišče socializma tudi ni omejeno na države in nje interese. Stockholmski mirovni kongres prestane svojo preiskunjo le po globljem smislu velikega zahtevka komunističnega manifesta: proletarci vseh dežel združite se! Zahtevke, kateri postane naravnost odločilen, ne le za mogočnost miru, ampak tudi za usodo socializma samega. Sporazumljenje na enotno politiko proletarijata vseh dežel o vprašanju, kako naj se udejejuje mirovni program, je odločilno. Kar je dosedaj bila šibkost socializma proti nacionalizmu in imperijalizmu je bilo to, da nobena stranka ni mogla delati svoje socialistične in mirovne politike z gotovostjo, ako se tudi v drugem taboru ni izvrševala.“ Maks Adler.

(Dalje prihodnjič.)

mater — in je v službi vestna in pridna. S. Koren je v nadaljnjem svojem govoru zahteval, da se jo obdrži še nadalje v službi in da se ji poviša plača. G. referent prof. Mravljak je imel toliko predrznosti, da je grajal dotične uslužbenke, ki so jo priznali kot dobro in vestno uslužbenko. Proti je govoril seveda tudi g. dr. Kalan, kateremu se je čudno zdelo, da s. Koren brani mestno uslužbenko. Župana so seveda napravljali medklici tako nervoznega, da je prepovedal napravljati medklice.

Končno se je moral oglasiti tudi g. Bizjak k besedi, ker drugače bi ne bila slika popolna. Pri sleherni priliki hoče pokazati kaj zna in kako je nacionalen, da zbršče vsako sled za seboj in njegovo nekdanjo internacionalnostjo. Toda tudi pri tem ima smolo, ker njegova žena najraje nemškutari. Takih imamo vse polno, ki so vse prej kakor narodni, ki se pa maščujejo nam proletarci z motivacijo, da so nemčurji in da jih je potreba vsled tega odsloviti iz službe.

S temi ptiči bo potreba odkritega boja, da jih pred javnostjo razgalimo in pokažemo v njihovi pravi obliki in luči. Pri glasovanju je večina sklenila, da se knjigovodkinji služba odpove. Zaradi pomanjkanja prostora drugih stvari ne moremo priobčiti.

Iz Vrhnik. Na nedeljo dne 14. t. m. so se vršili po vsej državi protestni shodi vseh organizacij, ki so priključene Glavnemu radniškemu savezu Jugoslavije, kateri so imeli namen protestirati proti 2% obdavčenju delavskih plač. Na poziv GRSJ je pokraj. odbor za Slovenijo (Strokovna komisija) pozvala tudi naše zaupnike naj skličejo tozadevni shod delavcev vseh obratov na Vrhnikih. Ta shod pa na žalost ni bil tako sijajno obiskan, kot bi bilo za Vrhniko primerno, to pa po krivdi gotovih gospodarstev od Bernotove skupine, ki kraljujejo nad delavstvom v našem kraju. Pametnemu in zavednemu delavcu, ki pogleda svet tudi izven Vrhnik in Slovenije (ne tako kot Bernotovci) se mora dozdevati, da taki zastopniki, ki služijo in so v ozkih stikih z velekapitalom, ne morejo in ne smejo pripuščati, da se snujejo strokovne organizacije. Ker s tem ne zadovoljijo svojih gospodarstev kapitalistov, kateri pa jim milostno dovolijo, da smejo v kaki separatistični in brezpomembni organizaciji zavajati in slepiti delavstvo. To pa bo trajalo le toliko časa dokler delavstvo ne uvidi, kako daleč od njihovega cilja ga vodijo, taki, brezvestni demagogi. Nedejski shod je imel pomen protestirati proti najkrivičnejšemu obremenjenju delavskega razreda. Z 2% davkom poleg vseh ostalih tako se jemlje, delavstvu zadnji hošček kruha od ust. Pa se na Vrhnikih najde delavski zastopnik, ki vsled bojazni pred svojim gospodarjem prepreči velepomembno zborovanje s precej nesramnim izgovorom, češ, nimam časa in moram kopati vodnjak, ker ni vode. Dotični gospod naj si zapomni, da delavstvo na Vrhnikih dobro razume, kaj pomeni kopati vodnjake med velevažnimi shodi, in bo skrbelo tudi za to, da bo v bodoče še manj vode v vodnjaku, če tudi bo globljejši. Delavstvo pa opozarjamo, da v bodoče ne naseda takim političnim demagogom. **Zavedni delavec.**

Liboje. Splošna delavska zveza Jugoslavije, podružnica porcelanskih delavcev v Libojah, pošta Petrovče (Savinjska dolina) vabi vse razredne strokovne, kulturne, politične in gospodarske organizacije na **proslavo 25-letnice**, ki se bo vršila v nedeljo, dne 16. avgusta 1925 v Petrovčah na slavnostnem prostoru pod milim nebom (v slučaju deževnega vremena pa v dvorani gostilne Vodenik, istotam). Na proslavi bodo sodelovale Del. telovadne in kulturne jednote „Svobode“ iz Šoštanj, Hrastnika, Trbovelj in Zagorja, razni delavski pevski zbori ter rudarska godba. Obširen program objavimo prihodnjič. Vse dopise glede prireditve je nasloviti na: August Dosedla, Liboje št. 1., pošta Petrovče v za-

devi vstopnic pa na: Anton Marinc, Dobriševas št. 24, p. Petrovče.

Črna. Na zadružni dan 5. julija, se bo vršil tukaj v prostorih g. Krulca, ustanovni občni zbor produktivne **Lesnoindustrijske zadruga**. Dnevni red: Volitev načelstva in nadzorstva, slučajnosti. Vsled izredne važnosti zadruga za delavca in kmeta, vabi načelstvo, v njih lastnem interesu vse, da se mnogoštevilno udeležijo občnega zborala!

Soštanj. Kakor je bilo že v zadnjem „Socialistu“ objavljeno, se je vršil pri nas protestni shod proti najnovejšemu krivičnemu obdavčenju delavskih plač. Shod je bil nenavadno dobro obiskan. Zborovalci so zbrali za tiskovni sklad na blok št. 46 Din 54.50 brez bloka pa Din 23.75. — Govorniku s. Korenu se zahvaljujemo za njegov vsestransko podučni referat.

Razno.

Debele ženske. V splošnem se čuti vsaka ženska razžaljeno, če ji porečeš, da je debela. Debelost je breme, ki ga nihče rad ne nosi, pa še manj prizna. Znana je stvar, da debele ženske mnogo obetajo, a malo dajo — v ljubezni namreč. Vendar se ženska debelost sem in tja tudi — izplača. Nedavno so ameriški listi pisali o debeli Američanki, ki je prekosila vse rekorde debelosti. Toda Francozom ta ameriški debeli rekord ni dal miru. Iskali so in iskali ter ugotovili, da je neka Francozinja še debelejša. Staro je dotično srečno žensko bitje 41 let in tehta samo 185 kilogramov. Debeluhinja je mati desetero zdravih otrok. Svojo debelost izkorišča tako, da potuje po svetu, se kaže v cirkusih in na sejnih ter pobira denar. Nedavno je sklenila za stalno stopiti v neki cirkus in je že podpisala pogodbo, katere pa na žalost ni mogla izpolniti, ker se ni mogla peljati z vlakom; vsaka vrata v kupejih so ji bila premajhna. Ni ji kazalo končno nič drugega, kakor da si je kupila ogromen voz in se z njim srečno pripeljala na svoje mesto.

Indijanski rokopis. Nedavno je neki misijonar pri indijanskem plemenu Guerrero ob obali Tihega oceana izsledil star indijanski rokopis, ki opisuje prihod Špancev v Mehiko. Misijonar, ki popolnoma obvlada indijanski jezik, je izprosil, da so mu v spremstvu dveh Indijancev dovolili rokopis odnesti v Newyork, kjer so ga učenjaki proučili in nato zopet vrnili Indijancem. Rokopis je pisan na živalski koži in je star nad 400 let. Med mnogimi drobnimi slikami predstavlja ena Indijanca, ki ga trgajo psi. To je potrdilo zgodovinskega dejstva, da je španski osvovjalec Pedro de Albadore v svoji krvočnosti dal Indijance v Mehiki preganjati z razbesnelimi psi. Najdeni indijanski rokopis bo o odkritju Mehike pojasnil še mnoge stvari, ki jih doslej vemo samo iz potvorjenih španskih virov.

Okamenela okostja v Mongoliji. Ruski raziskovalec profesor Kozlov, ki se je podal nedavno na znanstveno potovanje v Mongolijo, je v bližini Urge izkopal velikansko množino okamenelih okostnjakov do sedaj neznanih živali. Tudi te izkopine potrjujejo da je bila Mongolija zibelka človeka ter pričetek večine živalskega in rastlinskega sveta. Med okamenelimi kostmi, katere je učenjak do sedaj izkopal, je 25 okostnjakov neznanih živalskih vrst, 150 ptičev razne velikosti, 100 plazilcev, kač in rib ter več kot 100 zelo velikih žuželk. Tu naj bo pripomnjeno, da je profesor Kozlov že v juniju odkopal več zanimivih grobnic kitajskih cesarjev in princev, ki so vladali Mongoliji mnogo pred časom faraona Tutankamena v Egiptu. Kakor je znano, je ameriški raziskovalec profesor Andrews iz Newyorka že lansko leto našel v teh krajih gnezdo z jajci dinosavra. Mnogo večje važnosti kakor živalske in človeške kosti pa sta stisnjen čaj in pšenica, ki jo je Kozlov našel v eni kraljevskih grobnic. Pšenica je še popolnoma užitna, dasi se je nahajla v zemlji že

več tisoč let. V nekem drugem delu Mongolije je Kozlov izkopal grobnico neke plemenite žene, ki je imela poleg sebe več lepo izdelanih predmetov iz medi ter več svilnatih preprog z umetno vezanimi podobami jahalcev in konj. Ta odkritja so tako velike važnosti, da je profesor Kozlov sklenil ostati v Mongoliji dalje časa, da bo raziskoval pozabljeno mesto Karokoto (črno mesto), katero je nedavno odkopal.

Okostja praživali v puščavi Gobi. Amerika se po vojni z vso vne-mo posveča zemljelovju in je med drugim poslala družbo učenjakov pod vodstvom profesorja Andrewsa iz Newyorka v notranjo Azijo, kjer so po sklepanju na podlagi zemljelovnih preiskav upali odkriti ostanke živali iz pračasov. Ekspedicija je potovala preko Pekinga-Kalanga z avtomobili in dromedarji po puščavi Gobi, dokler ni končno ob vznožju gorovja Altai ob robu puščave Gobi (Mongolija) v neki suhi rečni strugi našla na prve okamenele ostanke kosti.

Nadaljnja kopanja so odkrila velikanski plen. Poleg 70 posameznih lobanj so našli 14 celotnih okostij od dinosaurijev in več kot tucat okamenelih jajec z deloma dobro ohranjenimi lupinami.

V jajcih so se videla okostja dinosaurijevih embrijev, ki so se jasno po beli barvi razločevala od ostale rdeče okamenele snovi. Jajca so ležala samo nekaj centimetrov od ogromnega dinosaurijevega okostja v isti zemeljski plasti. S tem je prvokrat podan znanstveno neoporečni dokaz, da so se te ogromne praživali razplojevale iz jajec. Velikost teh po geološki (zemljelovni) cenitvi okrog 10 milijonov let starih jajec znaša 20 cm pri 15 cm premera. Oblika je enako podolgasta, kakor prevladuje še dandanes pri reptilijah. Lupine so 3 do 4 cm debele. Skupaj z okostji različnih velikosti podajo te najdenine v Mongoliji popolno sliko razvoja dinosaurijev od jajca do doraščenega stvora, ki je dolg 25 metrov.

V neki mlajši zemeljski plasti poleg so našli okamenele ostanke živali, ki je bila najbrže predhodnik današnjega nosoroga in kateri so dali ime baluhiterij (baluchitherium). Ta žival, visoka 8 metrov, je največji doslej odkriti sesalec. Starost tega okostja se ceni na 3 milijone let. Uživale pa so te živali le rastlinsko hrano, pri čemer je pač oboed, ki je tehtal le nekaj ton, bil nezaten zakusek. Danes pri današnjem rastlinstvu bi takšne živali ne mogle živeti. Saj je morala ena taka žival obgristi cele gozdove, da se je nasitila. Najdba tega okostja v Mongoliji pa dokazuje obenem, da so danes tako mrtve puščave notranje Azije morale imeti takrat nad vse bujno rastlinstvo.

H konecu še omenjamo, da te živali niso največje od doslej odkritih. Nemci so že l. 1912. odkrili v Tendaguru v Afriki okamenela okostja, med temi eno 35 metrov dolgega gigantosaurusa. Okostje večje praživali, nego je bila ta, doslej še ni najdeno.

Novo odkrito zamorsko plemo. Na svojem raziskovalnem potovanju po iztočni Afriki je odkril lansko leto angleški raziskovalec in pisatelj Aleksander Barns blizu ognjenika Kilimandžara zamorsko plemo, katerega pripadniki so čokoladnorjave polti, imajo prilično pravilne poteze obraza in so jako razumni. Preživlja se to plemo večinoma z lovom, ki je v teh divjih in Evropejcem skoro popolnoma neznanih krajih precej izdaten. Kljub svojemu enostavnemu orožju, ki ga sami izdelujejo, so zelo pogumni in z veliko spretnostjo love razne divje živali, zlasti gorile, katerih je v tej pokrajini še precej. Angleškemu raziskovalcu se je posrečilo zlomiti nezaupljivost zamorskega plemena, pri katerem je potem dalje časa živel ter se udeleževal z najspretnjšimi njegovimi lovci lova na gorile.

SODRUGI! KAM PA V NEDELJO?

Kam neki! **K Petriču v Rožno dolino!** Tam nam bo naša stara znanka in mamica z dobro pijačo in raznovrstnimi jestvinami izborna postregla. Odirala nas ne bo, ker nas nikoli ni, pač pa nas bo vesela, če jo posetimo. Pravijo, da se bomo lahko tudi zavrteli. Če je ta trditev resnična, bo najbolje dokazal ogled na licu mesta Cesta I, št. 36. 65/1

Nabirajte nove naročnike!

Izdajatelj: Oblastni odbor SSJ za Slovenijo.

Odgovorni urednik: France Svetek.
Tisk J. Blasnika nasled. v Ljubljani.

En gros Letna trikotaža, nogavice, galanterija in drobnina **En gros**
Gaspari & Fanningner
Maribor, Aleksandrova cesta št. 48

H. VIELHABER V MARIBORU

agentura za žito in moko

Telefon št. 54. Brz. nasl.: Vielhaber, Maribor.

Zastopnik „Narodne mlinске in gospodarstvene industrije“, d. d. Zagreb in Bega-mlina v Velikem Bečkereku se priporoča za nabavo vsakovrstne moke, žita in testenin.

Zastopnik prve hrvaške tvornice olja d. d. v Zagrebu.